

รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒

ส่วนที่ ๑
ข้อมูลเบื้องต้น

๑. หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ กรมวิชาการเกษตร.....
๒. หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย กรมวิชาการเกษตร.....
๓. ผู้รักษาการตามกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.....
๔. เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด
- ได้รับหนังสือร้องเรียนหรือข้อเสนอนี้จากผู้เกี่ยวข้องในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการร้องเรียนหรือมีข้อเสนอนี้).....
- ได้รับข้อเสนอนี้จากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายในเรื่อง (ระบุเรื่องที่ได้รับการเสนอแนะให้ประเมิน).....
- อื่น ๆ คือ.....
๕. วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๔ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๔.....
๖. รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้..... -
๗. รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)..... -

ส่วนที่ ๒
การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

๘. กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพันธุ์ และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมโดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้สิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน.....
๙. มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแล พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ มีภารกิจส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และกำกับดูแลการใช้ประโยชน์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า และจัดทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่าเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า และส่งเสริม สนับสนุนการใช้เงินจากกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชในกิจกรรมการอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน.....

๑๐. กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่
อย่างไร

มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการ ดังต่อไปนี้

๑. ให้ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือรวบรวมพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช
ดังกล่าว เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะต้องได้รับอนุญาต
จากพนักงานเจ้าหน้าที่ และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์

๒. ให้ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืช
ดังกล่าว ที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๑๑. กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน
หรือไม่ เพียงใด กฎหมายฉบับนี้มีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพันธุ์
และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม
โดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้สิทธิและความคุ้มครองตามกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์
และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม
ในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นที่ยังคงต้องมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป

๑๒. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

- เป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้นักปรับปรุงพันธุ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ โดยการให้สิทธิคุ้มครอง
ตามกฎหมาย ทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืช เพื่อเป็นทางเลือกของประชาชนในการใช้ประโยชน์
ได้อย่างเหมาะสม

- ส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีการสนับสนุน
เงินกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชให้ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช

- ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืช และสามารถนำไปใช้
ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยการกำหนดวิธีการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร
พันธุกรรมพืชอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

๑๓. กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์
ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน

- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้บุคคลที่นำทรัพยากรพันธุกรรมด้านพืช
มาใช้ประโยชน์เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการค้าจะต้องได้รับอนุญาต
และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม

- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยส่งเสริม
ให้มีการปรับปรุงพันธุ์และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่ที่ดีและมีความหลากหลาย เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม
ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมของประเทศให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้
ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ มีหลักการเพื่อสร้างและส่งเสริมแรงจูงใจให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืชที่มีอยู่ให้มีผลผลิตและคุณภาพได้มาตรฐาน อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาต่อกันเกษตรกรรมของประเทศ ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองหรือพันธุ์พืชป่า ให้การคุ้มครองสิทธิเกษตรกรและชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงและอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPS) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity : CBD)

- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ หรือผลกระทบต่ออื่นที่สำคัญ.....

๑๔. มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร ไม่มี

๑๕. มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

- นิยามคำว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งหมายความรวมถึงพันธุ์พืชที่บุคคลได้ทำการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นที่มีได้มีการจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ และพันธุ์พืชที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ทำให้นิยามมีขอบเขตการใช้บังคับที่กว้างเกินไป

- มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ “๒ ปี” ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง

- มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ขั้นตอนการพิสูจน์ทราบการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพันธุ์หรือการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ยังไม่มีความชัดเจน ทำให้มีความยากในการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

- การขึ้นทะเบียนชุมชน มีเงื่อนไขที่ทำให้การขึ้นทะเบียนชุมชนเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีเงื่อนไขให้นำพันธุ์พืชที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ คือ ต้องเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งภายในราชอาณาจักรเท่านั้น และเป็นพันธุ์พืชที่ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ มาเป็นเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้

- ตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ผู้ทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าวที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะไม่สามารถขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปเป็นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามมาตรา ๕๒ ได้

- ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนทำการยื่นคำขอแล้ว แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากการถูกละเมิดผลประโยชน์ของนักปรับปรุงพันธุ์ในระหว่างที่อยู่ขณะกระบวนการตรวจสอบคำขอการคุ้มครองสิทธินักปรับปรุงพันธุ์ จนกว่าจะได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

๑๖. กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร..... ไม่มี.....
๑๗. มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด ๑. เรื่อง ในประเด็นเรื่องของสิทธิการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ตามมาตรา ๑๗.....
๑๘. การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร..... ยังมีความเหมาะสมอยู่.....

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑๙. การรับฟังความคิดเห็น
- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว
- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี) ผ่านแบบฟอร์มออนไลน์ (Google Form) ผ่านเว็บไซต์ของกรมวิชาการเกษตร www.doa.go.th โดยใช้ระยะเวลาในการรับฟังฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ เป็นจำนวนรวม ๑๕ วัน
- ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

ตอนที่ ๑ วัตถุประสงค์ของการมีกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช

๑. การให้สิทธิและความคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ด้วยระบบทางกฎหมาย เป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืช ทำให้เกษตรกรมีพันธุ์พืชใหม่ให้เลือกใช้มากขึ้น - เห็นด้วย -
๒. การให้สิทธิกับชุมชนเป็นผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นจะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน - เห็นด้วย -
๓. การกำหนดให้ทรัพยากรพันธุกรรมพืช (พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า) เป็นสมบัติของชาติ การเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์ต้องมีการขออนุญาต/หรือแจ้งกับทางภาครัฐ - เห็นด้วย -
๔. การจัดตั้ง “กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การวิจัย และการพัฒนาพันธุ์พืช แก่ชุมชน - เห็นด้วย -

ตอนที่ ๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช

๕. การให้สิทธิแก่นักปรับปรุงพันธุ์พืชแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ขาย จำหน่าย แจกจ่ายซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ของตน เป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้มีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืชเพิ่มขึ้น - เห็นด้วย-
๖. “พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น” หมายความว่า พันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งภายในราชอาณาจักรและไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น - เห็นด้วย -

๗. กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตาม พ.ร.บ. อื่น เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่สามารถเป็นผู้ดำเนินการยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นแทนชุมชน - เห็นด้วย -

๘. “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” หมายความว่า พันธุ์พืชที่กำเนิดภายในประเทศหรือมีอยู่ในประเทศ ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย และให้หมายความถึงพันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชที่ไม่ใช่พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น หรือพันธุ์พืชป่า - เห็นด้วย -

๙. การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า ที่ถือว่าเป็นสมบัติส่วนรวมของชาติ โดยการกำหนดให้ ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือรวบรวมต้องขออนุญาตและทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ก่อนหากนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย หากมีผลประโยชน์ทางการค้าเกิดขึ้นให้แบ่งปันผลประโยชน์ส่งเข้ากองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชเพื่อการอนุรักษ์ การวิจัยและการพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน เป็นวิธีที่เหมาะสม - เห็นด้วย -

๑๐. แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่อการใช้ประโยชน์ ถูกกำหนดโดยวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์นั้นว่าดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือไม่ และหากวัตถุประสงค์ก่อนการเข้าถึงเปลี่ยนไป ต้องเริ่มดำเนินการใหม่ทั้งขบวนการ - เห็นด้วย -

๑๑. ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่าหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าวที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า ให้แจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีกรมวิชาการเกษตร - เห็นด้วย -

๑๒. ผู้ใดทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่าหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าวที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้าได้แจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีกรมวิชาการเกษตร และอธิบดีกรมวิชาการเกษตรรับทราบการแจ้งแล้วนั้น จะต้องไม่ส่งมอบพันธุ์พืชดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่น - เห็นด้วย -

๑๓. เมื่อสิ้นสุดการศึกษา ทดลอง หรือวิจัย พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า ให้นำนักวิจัย ส่งผลการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชนั้นให้แก่กรมวิชาการเกษตรเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป - เห็นด้วย -

๑๔. กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช เป็นกองทุนที่ใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใด ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์การวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน - มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเท่า ๆ กัน -

๑๕. ชุมชน (จากข้อ (๑๔)) หมายความว่า กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานและสืบทอดระบบวัฒนธรรมร่วมกันมาโดยต่อเนื่อง และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยตั้งตัวแทนยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ของตน และมีพันธุ์พืชตามคุณสมบัติที่เป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น - มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเท่า ๆ กัน -

๑๖.๑ การให้ความคุ้มครองกับทรัพย์สินทางปัญญาในพันธุ์พืชใหม่มีความสำคัญ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคเกษตรกรรม - เห็นด้วย-

๑๖.๒ การคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน - เห็นด้วย-

๑๖.๓ การคุ้มครองพันธุกรรมพืชพันธุ์พื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าว ตามกฎหมาย มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุพืชของประเทศไทย - เห็นด้วย-

๑๖.๔ กองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชมีความสำคัญต่อการช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การวิจัย และพัฒนาพันธุ์พืชของชุมชน - มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเท่า ๆ กัน -

๑๗. ควรมิบทลงโทษเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ กรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด - เห็นด้วย-

ตอนที่ ๓ ความจำเป็นและสอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

๑๘ ควรมีบทลงโทษเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิในพื้นที่พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นของชุมชน กรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด - เห็นด้วย-

ตอนที่ ๔ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย สถิติการดำเนินคดี และการลงโทษตามกฎหมาย

๑๙ ควรมีบทลงโทษแก่ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและ/หรือพันธุ์พืชป่าโดยไม่ได้ขออนุญาต กับพนักงานเจ้าหน้าที่และทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ ก่อนนำพันธุ์พืชดังกล่าวไปปรับปรุงพันธุ์ ศึกษา ทดลอง หรือวิจัย เพื่อประโยชน์ในทางการค้า กรณีที่มีผู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด - เห็นด้วย-

๒๐ มาตรการลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด สมควรเป็นวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๒๐.๑) การลงโทษริบทรัพย์สิน - ไม่มีความเห็น

(๒๐.๒) การลงโทษปรับ - เห็นด้วย-

(๒๐.๓) การลงโทษจำคุก - มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเท่า ๆ กัน -

(๒๐.๔) สมควรใช้วิธีการลงโทษอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การลงโทษตามข้อ (๒๐.๑) ถึงข้อ (๒๐.๓) - มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างละเท่า ๆ กัน -

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (หากมี) "พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นอาจมีการกระจายในพื้นที่ของหลายชุมชน การบริหารจัดการกองทุนยังไม่มีรายละเอียดชัดเจนพอ"

๒๐. ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่ ไม่มี

๒๑. หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- ได้ดำเนินการออกกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และประกาศกรมวิชาการเกษตรตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาทุกฉบับ รวมถึงดำเนินการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของส่วนราชการด้วย เช่น เว็บไซต์ของสำนักคุ้มครองพันธุ์พืช ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/pvp/>

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- สร้างการรับรู้ทางกฎหมาย ให้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือประชาชนที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานของรัฐ เช่น

๑. ผลิตสื่อ และจัดทำโปสเตอร์ อันเกี่ยวเนื่องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว

๒. เผยแพร่ กฎ ระเบียบ ประกาศ และข้อมูลข่าวสาร ในเว็บไซต์กรมวิชาการเกษตร ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/th/> และเว็บไซต์สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช ที่ลิงค์ <https://www.doa.go.th/pvp/>

๓. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก

๔. จัดทำบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว เผยแพร่ทางวารสารที่เกี่ยวข้อง

๕. จัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้

๒๒. ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒๒.๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

- กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ และบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ จนถึงปัจจุบัน

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

- การบังคับใช้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีการปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการในการจดทะเบียนพันธุ์พืชครบถ้วน จนถึงขั้นตอนในการออกเป็นหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืช

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร-

รัฐมีต้นทุนในส่วนการส่งเสริมให้เกษตรกรขึ้นทะเบียนชุมชนและจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

๒๓. กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร คุ้มค่าและเหมาะสม เนื่องจาก

- เป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้นักปรับปรุงพันธุ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ โดยการให้สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย ทำให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืช เพื่อเป็นทางเลือกของประชาชนในการใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

- ส่งเสริมชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีการสนับสนุนเงินกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชให้ชุมชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช

- ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ความหลากหลายจากทรัพยากรชีวภาพด้านพืช และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยการกำหนดวิธีการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพด้านพืช และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

๒๔. สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ อย่างไร

เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขใน ๖ ประเด็นหลัก ได้แก่

- นิยามคำว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” ตามมาตรา ๓ ปัจจุบันมีขอบเขตการใช้บังคับกว้างเกินไป ดังนั้นจึงควรกำหนดนิยามใหม่ เพื่อไม่ให้หมายรวมถึงพันธุ์พืชที่บุคคลได้ทำการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นที่มิได้มีการจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ และพันธุ์พืชที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ออกจากขอบเขตของพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป

- มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ “๒ ปี” ทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องจึงเห็นควรเพิ่มระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเป็นคราวละ “๔ ปี” และควรให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นวาระแล้วนั้นมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการชุดใหม่

- มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ขั้นตอนการพิสูจน์ทราบการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพันธุ์หรือการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ยังไม่มีความชัดเจน ทำให้มีความยากในการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง จึงเห็นควรให้มีกฎหมายลำดับรองกำหนดหลักเกณฑ์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน

- การขึ้นทะเบียนชุมชน มีเงื่อนไขที่ทำให้การขึ้นทะเบียนชุมชนเป็นไปได้ยาก จึงควรปรับปรุงแก้ไขมาตรา ๔๔ ในขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนชุมชน ควรยกเลิกการกำหนดเงื่อนไข ให้นำพันธุ์พืชที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ คือ ต้องเป็นพันธุ์พืชที่มีอยู่เฉพาะในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งภายในราชอาณาจักรเท่านั้น และเป็นพันธุ์พืชที่ไม่เคยจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ มาเป็นเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกำหนดให้ชุมชนสามารถขึ้นทะเบียนเป็นชุมชนได้ทันที ในกรณีที่ชุมชนนั้นมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

- ตามมาตรา ๕๓ ผู้ทำการศึกษา ทดลอง หรือวิจัยพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป พันธุ์พืชป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์พืชดังกล่าวที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะไม่สามารถขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ไปเป็นเพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามมาตรา ๕๒ ได้ จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มเติมการเชื่อมโยงในกรณีผู้ที่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๓ มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์เพื่อการค้าภายหลัง.....

- ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนทำการยื่นคำขอแล้ว และอยู่ในระหว่างกระบวนการตรวจสอบคำขออนักปรับปรุงพันธุ์ยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากการถูกละเมิดผลประโยชน์ จนกว่าจะได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน จึงเห็นควรให้กำหนดมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของนักปรับปรุงพันธุ์ในช่วงเวลาดังแต่การยื่นคำขอหรือการตีพิมพ์คำขอการคุ้มครองสิทธิ จนถึงการใช้สิทธิ ให้ได้รับการตอบแทนอย่างยุติธรรม หากบุคคลใดก็ตามที่ได้กระทำการต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการอนุญาตจากนักปรับปรุงพันธุ์

๒๕. สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร..... ไม่มี.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

ลงชื่อ

(นางสาวอิงอร ปัญญากิจ)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมวิชาการเกษตร

๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ กลุ่มวิจัยการคุ้มครองพันธุ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

โทร. ๐ ๒๙๔๐ ๗๒๑๔

อีเมล pvp2542@hotmail.com